

Едукативно
Информативни
Центар

Патенти за софтвер?

Европски закон и пракса

Садржај

- 3 Проналасци примењени на рачунару
- 4 Патенти за проналаске примењене на рачунару: какву корист има друштво?
- 8 Европски патенти: висок ниво квалитета и велика правна сигурност
- 12 Пракса испитивања у ЕПО
- 17 Укратко

Проналасци примењени на рачунару

Често се може чути термин „Патенти за софтвер“ – шта то тачно значи?

Термин „софтверски“ сматра се вишезначним, јер се може односити на листинг програма, писан у програмским језику ради примене алгоритма, али и бинарни код који се уноси у уређај заснован на рачунару, поред чега може подразумевати и пратећу документацију. Стога је уместо овог вишесмисленог појма уведен термин „проналазак примењен на рачунару“.

Проналазак примењен на рачунару је онај који подразумева употребу рачунара, рачунарске мреже или другог програмабилног уређаја, где се једна или више карактеристика у целини или делимично реализују уз помоћ рачунарског програма.

Европски завод за патенте (ЕПО) поступа према Европском закону о патентима, прописаном у Европској конвенцији о патентима (ЕПС) усвојеној од стране 38 држава чланица Европске Организације за патенте.

Према ЕПС, рачунарски програм „као такав“ није патентабилан проналазак (члан 52(2)(с) и (3) ЕПС). Патенти се не одобравају само за листинге програма. Листинзи програма су, као такви, заштићени ауторским правом. Да би се одобрио патент за проналазак примењен на рачунару, технички проблем се мора решити на нов и неочигледан начин.

Патенти за проналаске примењене на рачунару: какву корист има друштво?

Патенти као подстицај за иновације

Како технологија напредује и развија се, проналасци примењени на рачунару се све више користе у свим областима технике. У многим случајевима иновативни део новог производа или процеса може добрим делом представљати поступак који се заснива на рачунарском програму, односно његова рачунарска примена. Други чинилац који треба узети у обзир је да програмер, у зависности од околности (нпр. потрошње енергије, брзине обраде), може одлучити да примени поступак за рачунарски програм или за хардвер (нпр. са FPGA – гејтовска поља која се програмирају „на терену“, тј. од стране крајњег корисника). Инвестиције у истраживање и развој уложене у стварање и комерцијализацију ових производа су огромне. Питање је да ли би се толики напор сматрао примереним да иноватори не очекују финансијску корист од уложеног рада. Заштита патената је сасвим подједнако заслужена када су у питању проналасци примењени на рачунару, као и када се ради о проналасцима у утврђеним и класичним технологијама.

Патенти се одобравају у замену за објављивање проналаска у јавности

ЕРО одобрава патенте за проналаске који су у складу са строгим критеријумима патентабилности које је дефинисао ЕРС. Ако проналазак на који се пријава односи задовољава ове критеријуме, подносиоцу пријаве се одобрава патент, као ексклузивно право којим се друга лица (укључујући и конкуренцију) спречавају да користе патентирани проналазак без сагласности власника патента. За узврат за добијену заштиту, проналазак мора бити у целости објављен у јавности.

Екрани са штедњом енергије у колима са хибридном технологијом

У том смислу, истраживачи често стварају проналаске уз сазнање да за своје идеје могу прибавити законску заштиту. И заиста, посебно у областима где постоје велики трошкови за израду производа и улагања за започињање посла, тешко се може замислити да би неко предузеће и помислило да своје производе изнесе на тржиште без одговарајуће заштите патента. Тако је често патент кључни елемент успешне комерцијализације. Он представља најзначајнији подстицај за иновације, а истини за вољу, до многих проналазака се не би ни дошло да не постоји могућност заштите патентом.

Објављивање пријаве патента – које је обавезно 18 месеци од њиховог подношења – омогућава јавности приступ најновијим техничким достигнућима. Кроз објављивање огромне количине нових идеја, систем за патенте служи као огромна база за ширење знања и информација о стању технике, чиме успешно снабдева базу знања у друштву.

Espacenet представља бесплатну ЕПО базу података патената која је највећа у свету и која је 2014. године обухватала 90 милиона докумената. Опремљена аутоматским алатом за превод за патенте под називом Patent Translate, Espacenet је један од најважнијих алата за пренос информација за економије знања и носилац процеса иновација у Европи.

Патенти и мала предузећа

Према ЕРС, сви могу поднети пријаве за патент. Конвенција не прави разлику између физичких лица, малих и средњих предузећа и великих корпорација. Уз помоћ својих алата и услуга, ЕПО настоји да приступ заштити патената учини подједнако привлачним за мале кориснике, као што су проналазачи – физичка лица, мала и средња предузећа и истраживачки институти. Мало тога може побити чињеницу да мала и средња предузећа имају користи од патената; заиста, за иновативна мала и средња предузећа и она која започињу пословање са недовољним финансијским средствима и без великог учешћа на тржишту, патенти су често једино средство да се суоче са конкуренцијом.

Европски патенти: висок квалитет и велика правна сигурност

Пре него што се одобри неки европски патент, свака пријава пролази детаљно претраживање и спроводи се ригорозна процедура испитивања од стране три високо обучена службеника ЕПО. Тиме се обезбеђује да пријаве испуњавају строге услове патентбилности прописане Европском конвенцијом о патентима.

Претраживање – посебне ситуације

Ако се пријава патента односи искључиво на предмет који није патентбилан, не може се спровести сврхисходна претрага. То се констатује у изјави о немогућности израде извештаја о претраживању стања технике. Из тог разлога бројне пријаве буду или одбијене од стране ЕПО, или повучене од стране подносиоца пријаве.

Уз европски извештај о претраживању (или изјави о немогућности израде извештаја уместо њега), ЕПО издаје европско мишљење о претраживању у коме испитивач износи своје примедбе на поднету пријаву. На тај начин, ЕПО може у најранијој фази поступка навести уколико неки или сви патентни захтеви пријаве нису патентбилни уз одговарајуће образложење. На пример, неки проналазак није патентбилан због недостатка техничког карактера или зато што нема инвентивни ниво. Тако се и подносилац пријаве и јавност врло рано обавештавају о шансама да проналазак буде патентиран.

Да ли се патенти одобравају за „тривијалне“ проналаске?

Израз „тривијални патент“ се често користи за патенте за које треће стране сматрају да није требало да буду одобрени јер им недостаје новост или инвентивни ниво, што значи да се предложени проналазак сматра било већ познатим, било превише очигледним просечном стручњаку из одређене области технике да би се уопште квалификовао за заштиту патента према важећем закону. Разлог томе може бити то, што проналазак изгледа тривијално гледано из данашњег угла, али то није било тако на дан подношења пријаве. Постоје правни механизми који омогућавају трећим странама да оспоре такве патенте. Бројне су могућности ових страна да интервенишу током испитивања, како би се обезбедили висок квалитет и законска сигурност европских патената, уживајући добру претпоставку валидности у судским поступцима. Када се заврши испитивање код ЕПО и добијени патенти напусте подручје примене закона ЕПО, накнадни спорови у вези са валидношћу и кршењем права европског патента подлежу националним законима, а коначне одлуке доноси национални суд земаља чланица за које је патент одобрен.

Широка права за треће стране

ЕРС пружа неколико правних средстава која омогућавају трећим странама да прате процедуру као и да преиспитују одлуке које доноси ЕПО, на пример, ако се обелодане претходна нова релевантна стања технике.

У оквиру ЕПО поступка доступни су:

- бесплатан јавни online увид у датотеку након што се пријава објави;
- примедбе трећих лица у вези са пријавама које су у поступку као и у случају опозиције или жалбених поступака;
- опозиција трећих лица за одобрене патенте;
- жалбе било ког лица погођеног одлуком ЕПО код признања или поступка опозиције;
- ограничења која омогућавају носиоцима патената да након признања патента сузе обим заштите коју патент добија након што се одобри.

За преглед објављених пријава (доступно на: www.epo.org/register) и доставу примедби трећих лица се не плаћа накнада. Стране у поступку опозиције код ЕПО не морају имати ни финансијски ни правни интерес у погледу патента: било ко може да поднесе опозицију на одобрени патент.

Након ЕПО поступка (пред домаћим судовима):

- поступци за поништај европских патената.

Компјутерска томографија

ЕПО пракса при испитивању

Правни оквир

Почетна тачка за процену патентбилности проналазака примењених на рачунару је основна одредба да треба одобрити патент за проналазак из било које области технике, под условом да је нов, да има инвентивни ниво, да је индустријски применљив и да није изузет од патентбилности (члан 52. ЕРС).

Заштита патената за техничке проналаске

Иако ЕРС дефинише услове патентбилности за новост, инвентивни ниво и индустријску применљивост на детаљан начин (чланови 54, 56. и 57. из ЕРС), он не садржи правну дефиницију термина „проналазак“. Међутим, још од самог увођења система патентирања, у европском праву је заштита патента традиционално резервисана за техничке проналаске. Предмет за који се тражи заштита стога мора имати „технички карактер“ или, прецизније, подразумевати „техничко учење“ тј. упутство намењено просечном стручњаку из одређене области технике о томе како решити неки технички проблем користећи одговарајућа техничка средства. Проблем решен проналаском мора стога бити технички, насупрот, на пример, чисто финансијског, комерцијалног или математичког проблема. Овај услов мора бити испуњен, да проналазак не би био изузет од патентбилности. Иако у закону нема дефиниције за термин „проналазак“, он ипак садржи списак предмета проналаска или активности које не треба сматрати „проналасцима“. Међу конкретне примере из овог списка спадају „рачунарски програми“. Треба нагласити да су предмети проналаска или активности са списка изузети само када се пријава патента у Европи или патент односе на њих „као такви“. Зато проналасци који имају технички карактер који се примењују, или се могу примењивати помоћу рачунарског програма, нису искључени из патентбилности.

Студије случајева Жалбеног већа

У области проналазака примењених на рачунару, бројним одлукама формирано је тумачење одредаба ЕРС у вези са термином „проналазак“ дајући тако упутство о томе шта је патентбилно, а шта није.

Жалбено веће, које ужива независност у доношењу одлука, има задатак да прегледа одлуке које донесе ЕПО током поступака признања или опозиције. То значи да они тумаче ЕРС у случају спора, имајући такође у виду шта је изузето а шта не, као и зашто. Њихова студија случајева је од користи за развој праксе патентирања код ЕПО.

Студија случајева ЕПО бележи да контрола или спровођење техничког поступка нису изузети из патентбилности, без обзира на то да ли се спроводе хардверски или софтверски. Да ли ће се поступак спроводити уз коришћење посебних кола или помоћу рачунарског програма, зависи од финансијских и техничких чинилаца. Патентбилност не би требало ускраћивати због чињенице да је укључен рачунарски програм. Конкретан патентни захтев за заштиту проналазака примењених на рачунару је „рачунарски програм/производ рачунарског програма“. Он је уведен да би се обезбедила боља правна заштита за рачунарске програме који се преносе преко уређаја за пренос података и не представљају део компјутеризованог система. Овај патентни захтев не треба мешати са термином „рачунарски програм“ који представља листу са упутствима. Предмет проналаска на који се патентни захтев односи у овом обрасцу није изузет из патентбилности ако је рачунарски програм који је сачињен кроз примену одговарајућег поступка способан да произведе, када се пушта на рачунару или се учитава у рачунар, „додатне техничке ефекте“ који превазилазе „уобичајене“ физичке интеракције између рачунарског програма и компјутерског хардвера на коме се пушта.

Уобичајени физички ефекти за извршење програма, као што је електрична енергија, нису сами по себи довољни да рачунарски програм добије технички карактер, и потребни су додатни технички ефекти. Додатни технички ефекти могу, на пример, потицати од контроле индустријског процеса или рада неког дела машине, али и од интерног функционисања самог рачунара (нпр. организације меморије, команде за извршавање програма) под утицајем рачунарског програма. На пример, метод за декодирање аудио информација у комуникационом систему може имати за циљ смањење дисторзије до које долази услед буке на каналима. Иако се може сматрати да се идеја овог метода заснива на математичком методу, метод кодирања у целини сам по себи не представља математички метод, те стога није изузет из патентбилности према члану 52(2)(а) и (3) из ЕРС. Слично, метод кодирања/декодирања или означавања електронске комуникације може се сматрати техничким поступком, без обзира што се у суштини заснива на математичком поступку.

С друге стране, „шеме, правила и поступци за (...) вођење посла“ нису патентбилни, али нови метод који решава технички а не чисто административни проблем, свакако може бити патентбилан.

Неке одлуке из студије случајева које служе као путоказ

Два идентитета/Comvik (Т 641/00)

Технички али не и инвентиван

SIM картица са два идентитета (нпр. професионалним и приватним).

Проналазак који представља мешавину техничких и нетехничких карактеристика а који у целини има технички карактер, треба проценити са аспекта услова да ли постоји инвентивни ниво узимајући у обзир све карактеристике које доприносе наведеном техничком карактеру, док карактеристике које не доприносе не могу бити доказ присуства инвентивног нивоа.

Поступак аукције/Hitachi (Т 258/03)

Технички али не и инвентиван

Поступак аукције који се спроводи преко интернета, који карактеришу правила аукције.

У овом случају, сматрало се да технички проблем који је наводно решен апликацијом није решен већ је уместо тога заобиђен. Осим тога, утврђено је да поступак који подразумева било које техничке карактеристике треба сматрати проналаском, тј. техничким поступком.

Симулација кола I/Infineon Technologies (Т 1227/05)

Технички и инвентиван

Специфичне техничке пријаве поступка симулације проналазака примењених на рачунару, чак и када подразумевају математичке формуле, треба сматрати „проналасцима“ у смислу члана 52(1) из ЕРС. Симулација кола поседује захтевани технички карактер, јер представља кључни део процеса стварања кола.

Поуздани оквир

Председник ЕПО је упутио низ питања Проширеном жалбеном већу ради добијања упутстава о ближим аспектима патентбилности рачунарских програма. По њиховом мишљењу студија случаја G 3/08, Проширено жалбено веће је утврдило да су сва могућа одступања у правном систему током времена, природна појава у свету који се стално мења, као и да је пракса ЕПО, иако не и једина могућа, била практична и поуздана по својим резултатима. Она је углавном потврдила статус кво, тј. приступ „проблема решења“ као што је наведено у студијама случајева Т 641/00 (Comvik) и Т 258/03 (Hitachi). Од тада, студије случајева ЕПО се усталила, тако да пружа предвидљивост подносиоцима захтева за проналаске примењене на рачунару.

„Bluetooth“ технологија

Укратко

ЕРС, према тумачењу из студије случајева, омогућава и обавезује ЕПО да одобрава patente за проналаске у многим областима технике у којима рачунарски програми дају свој технички допринос. Ове области обухватају медицинске уређаје, аутомобилски сектор, ваздушно-космички простор, контролу у индустрији, технологију комуникација/медија као што су аутоматско превођење природних језика, препознавање гласа и зиповање видео фајлова, као и сам рачунар/процесор.

Према студији случајева ЕПО, питање „да ли постоји проналазак?“ обавезно претходи свим другим проценама патентбилности (нпр. новост, инвентивни ниво и индустријска применљивост) и намеће следеће питање: „да ли предмет проналаска за који се тражи заштита има технички карактер?“. Такозвани „не-проналасци“ (они који су изричито изузети према члану 52 из ЕРС, као што су методе за обављање послова, математичке методе или приказивање информација) улазе у подручје патентбилности у Европи, увођењем техничких средстава као што су рачунар или рачунарска мрежа. Рачунарски програми за примену неког пословног метода, међутим, нису инвентивни, јер потичу од не-техничких проблема са одређеним пословним потребама, чија је примена на конвенционалном рачунару очигледна.

Високо квалитетна пракса испитивања коју спроводи ЕПО, заједно са правима трећих страна да дају своје коментаре и оспоравају одлуке Завода, обезбеђују да буду одобрене само оне пријаве које испуњавају услове које прописује ЕРС.

Додатна литература

Информације на интернету:

Приручник за проналазаче

www.epo.org/inventors-handbook

www.zis.gov.rs/prirucnik-za-pronalazace.493.html

Увод у европске патенте

www.epo.org/guide

Како добити европски патент?

www.zis.gov.rs/elektronska-izdanja/publikacije-o-patentima.623.html

Online подношење пријава

www.epo.org/online-filing

Претраживање патентне документације

www.epo.org/pi-tour

www.epo.org/espacenet

Смернице за испитивање у ЕПО

www.epo.org/guidelines

Публикације

Све публикације су доступне на:

www.epo.org/publications

Објављено од стране Европског
завода за патенте
Минхен, Немачка
© EPO 2013

Одговоран за садржај

Rainer Osterwalder
Директор
Односи са медијима

Дизајн

ANZINGER | WÜSCHNER | RASP
Минхен, Немачка

Фотографије

Европски завод за патенте

Штампа

ФОРУМ - Нови Сад

Едукативно
Информативни
Центар

Завод за
интелектуалну својину
Републике Србије

Завод за интелектуалну својину Републике Србије
Кнегиње Љубице 5, 11000 Београд, Србија
www.zis.gov.rs